

Царук Василь. Креативні облікові практики в корпоративних структурах. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 3-4. С. 37-45.
DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.03.037>

УДК 657.1

JEL Classification M20, M41

Царук Василь

канд. екон. наук, заступник директора з навчальної роботи

ВСП «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»
м. Рівне, Україна

E-mail: vasil-caruk@ukr.net

КРЕАТИВНІ ОБЛІКОВІ ПРАКТИКИ В КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ

Анотація

Вступ. Систему корпоративного управління в теорії і практиці розглядають як один з факторів, який впливає на розвиток системи бухгалтерського обліку, зокрема, на систему фінансової звітності. Належним чином побудована система корпоративного управління, яка враховує особливості діяльності корпоративної структури, існуючі правові, політичні та ринкові обмеження, може запобігти маніпулюванню обліковими показниками і перетворити облікову систему у більш надійний та дієвий інструмент прийняття управлінських рішень керівництвом та сприяти забезпеченню різноманітних інформаційних потреб різних груп зовнішніх стейкхолдерів.

Мета. За мету досліджень ставилось виконання завдання щодо обґрунтування сутності та загальних характеристик креативних облікових практик як елемента системи корпоративного управління.

Результати. Проаналізовано роль системи корпоративного управління в розвитку бухгалтерського обліку. Виділено причини використання поняття креативного обліку в бухгалтерських наукових дослідженнях. Встановлено роль креативного обліку в реалізації менеджерами корпоративної структури опортуністичної поведінки. Обґрунтовано сутність поняття "управління прибутками" та методи його реалізації на практиці. Запропоновано загальні характеристики креативних облікових практик як елемента системи корпоративного управління. Запропоновано розуміти креативні облікові практики в системі корпоративного управління як сукупність дій в межах встановлених принципів та правил обліку, а також і як протиправні шахрайські дії, що призводять до зменшення рівня корпоративної прозорості.

Перспективи. Перспективи досліджень полягають в удосконаленні системи корпоративного управління полягають у встановленні причини можливості застосування креативних облікових практик (неврегульовані аспекти облікового відображення, шахрайські дії).

Ключові слова: корпоративне управління, прозорість, креативний облік, управління прибутками, креативні облікові практики.

Вступ.

Однією з основних причин, через яку на сьогодні дослідники в сфері корпоративного управління критикують чинну систему бухгалтерського обліку, є можливість зловживання менеджерами корпоративних структур, відповідальними за організацію обліку в них, вибором таких альтернативних варіантів облікового відображення, які задовольняють їх власні інтереси, що можуть вступати в суперечність з інтересами інших стейкхолдерів. Здійснення подібної опортуністичної поведінки є прикладом морального ризику, тобто можливістю здійснення недобросовісних дій в частині реалізації облікових процедур та розкриття облікової інформації про результати діяльності корпоративної структури внутрішнім та зовнішнім стейкхолдерам. Подібні недобросовісні дії в залежності від їх виду дослідники в сфері корпоративного управління

називають шахрайством, маніпуляціями, управлінням прибутками, креативним, творчим або агресивним обліком, які на сьогодні слід розглядати основною причиною зниження облікової прозорості. В той же час, належним чином організована система бухгалтерського обліку в корпоративних структурах є засобом забезпечення зворотного зв'язку, що дозволяє сприяти підвищенню ефективності функціонування агентів у відповідності до інтересів принципала.

З іншого боку систему корпоративного управління (правові та регуляторні механізми, система внутрішнього контролю, механізми розподілу капіталу, ринкові умови продукту та факторів, умови функціонування ринків) слід розглядати в якості одного з факторів, який впливає на розвиток системи бухгалтерського обліку, зокрема, на систему фінансової звітності, яка має відповідати зростаючим вимогам різних груп стейкхолдерів. Належним чином побудована система корпоративного управління, яка враховує особливості діяльності корпоративної структури, існуючі правові, політичні та ринкові обмеження, може запобігти маніпулюванню обліковими показниками і перетворити облікову систему у більш надійний та дієвий інструмент прийняття управлінських рішень керівництвом та сприяти забезпеченню різноманітних інформаційних потреб різних груп зовнішніх стейкхолдерів. З метою встановлення напрямів усунення можливостей зловживання менеджерами в межах облікової системи для задоволення власних інтересів та з метою пошуку шляхів розвитку бухгалтерського обліку у вирішенні даної проблеми необхідним є проведення аналізу сутності застосування креативних облікових практик, що в цілому сприятиме підвищенню рівня прозорості в корпоративних структурах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням корпоративної прозорості та пошуку напрямів її забезпечення присвячені праці Н.В. Андрейченко, Д.Ю. Брюханова, Дж. Вельдмана, П. Верхезена, Ф. Грегора, В.М. Ігумнова, Н. Краснокутської, Р.В. Кузіної, В.В. Маркова, П.В. Морзе, П. Морроу, А.Б. Педька, А. Соломона, Дж. Соломона, О.В. Рожної, Б. Фанга, О.В. Харламової та ін. Сутність креативного обліку та управління прибутками, пошуком напрямів мінімізації їх застосування в системі обліку присвячені праці Л.В. Арендар, С.Ф. Голова, О.І. Гриценко, С.Ф. Легенчука, З.Ю. Мельник, З.В. Мокринської, М.С. Пушкara, О.А. Подолянчук, О.А. Скорби, І.А. Панченко, І.А. Юхименко-Назарук та ін.

Мета.

Основним завданням статті є аналіз сутності та загальних характеристик креативних облікових практик як елемента системи корпоративного управління.

Результати.

Вперше ідеї щодо значення системи корпоративного управління в розвитку системи бухгалтерського обліку були оприлюднені в "Кодексі Кедбері" ("Cadbury Code of Best Practice") (1992 р.) [19], що породило виникнення окремої сфери міждисциплінарних наукових досліджень щодо значення системи корпоративного управління в розвитку бухгалтерського обліку. Зокрема, К.Г. Гойе з цього приводу навіть відмічає, що сам по собі фінансовий облік є продуктом корпоративного управління, який аналізують та публічно підтверджують аудитори, і який розкриває фінансовий стан компанії [2, с. 63], цим самим підкреслюючи визначальність системи корпоративного управління в формуванні теоретичних та методологічних аспектів фінансового обліку, що на сьогодні вже реалізовані в системах міжнародних та національних облікових стандартів.

На сучасному етапі розвитку облікової практики вплив корпоративного управління на систему бухгалтерського обліку є актуальним об'єктом досліджень науковців, оскільки суб'єкти регулювання міжнародних та національних облікових систем продовжують займатися удосконаленням системи корпоративної звітності з метою повернення необхідного рівня довіри до облікової інформації, як до основного джерела прийняття інвестиційно-позикових рішень. В той же

час, на думку Дж. Вільямса та А. Сімена питання впливу корпоративного управління на поведінку суб'єктів ведення бухгалтерського обліку, ефективність їх роботи, є недостатньо дослідженими [20, с. 990], а тому потребують особливої уваги з боку науковців. Зокрема, особливо в частині тих складових облікової методології, стосовно яких суб'єктами організації бухгалтерського обліку здійснюється вибір серед представлених в стандартах альтернатив.

На сьогодні значна кількість дослідників (Д.А. Боссе, Р.А. Філіпс [13, с. 291], О.Н. Волкова [1, с. 94], К.Г. Гойе [2, с. 63], Т.А. Лі [16, с. 213-214], Б. Фанг [14, с. 74] та ін.) відмічають, що з метою досягнення "необхідних результатів", які підтверджують ефективність управління, в поточному періоді менеджерами та директорами середнього рівня корпоративних структур, відповідальними за організацію корпоративної системи бухгалтерського обліку, використовуються техніки креативного або агресивного обліку, інструменти управління прибутком. Під "необхідними результатами" в даному випадку слід розуміти не лише завищення доходів, прибутку, вартості активів компанії (як це було здійснено в агрохолдингу "МРІЯ"), а також і можливість заниження окремих показників, наприклад, обсягів заборгованості (як це робили в корпорації "Енрон"), внаслідок чого стейкхолдери не можуть достовірно оцінити перспективи подальшого розвитку компанії (зростання або падіння вартості акцій, підвищення ризиків банкрутства тощо).

В більшості випадків досягнення таких "необхідних результатів" спрямоване на задоволення особистих інтересів (виконання умов контракту, одержання премій, бонусів, тощо), що в стратегічному аспекті не забезпечує задоволення інтересів принципала. Внаслідок чого здійснення таких маніпуляцій в бухгалтерському обліку, що спрямовані на досягнення короткострокових задач та ігнорування довгострокової перспективи, вважається прикладом недобросовісних дій, що не відповідає принципам гарного корпоративного управління, а також призводять до поступової втрати довіри до облікової інформації, нівелювання професійних компетентностей та занепаду справедливих облікових практик.

З метою пошуку дієвих шляхів для мінімізації опортуністичної поведінки агентів за допомогою використання облікової системи корпоративних структур і для досягнення власних цілей та інтересів необхідно визначити сутність понять "креативний облік", "агресивний облік", "управління прибутком" в контексті системи облікових стандартів, що забезпечують достовірне та реальне відображення їх діяльності, а також встановити взаємозв'язки між ними.

Поняття креативного обліку, незважаючи на його досить тривале використання в системі бухгалтерської термінології (починаючи з 1970-х рр. ХХ-го століття), має значну кількість проблемних питань відносно його використання в процесі здійснення наукових досліджень, що обґрунтовується наступними причинами:

- на сьогодні немає його однозначного трактування ні в працях вітчизняних вчених або науковців, ні шляхом його закріплення в нормативних актах;
- відсутній його чітко визначений статус в системі бухгалтерського обліку (є видом, напрямом або окремою концепцією обліку);
- відсутній чітко визначений набір інструментів та методів його реалізації;
- немає однозначного розуміння його місця та ролі в функціонуванні облікової системи, тобто чи є він негативним явищем, чи позитивним.

Зокрема, щодо останньої причини, думки вітчизняних вчених розділяються на дві протилежні позиції. Представники першої позиції (М.С. Пушкар [10, с. 36], О.І. Гриценко, О.А. Скорба [4, с. 817], О.А. Подолянчук [9, с. 8]) вважають, що креативний облік є засобом підвищення релевантності облікової інформації, оскільки дозволяє забезпечити всі існуючі та потенційні інформаційні потреби користувачів шляхом застосування креативного мислення та творчих методів обліку. Представники другої позиції (С.Ф. Голов [3, с. 31], З.В. Мокринська, Л.В. Арендар [7, с. 151-152], І.А. Панченко [8, с. 25]) наголошують на тому, що креативний облік має лише негативні прояви і використовується суб'єктами ведення та організації обліку лише для здійснення шахрайств та проведення маніпуляцій з обліковими даними шляхом здійснення неетичної поведінки з метою

досягнення власних інтересів та введення в оману користувачів облікової інформації стосовно реального стану справ підприємства. Наприклад, проф. С.Ф. Голов [3, с. 33] визначає його як одну з основних загроз облікової професії та суспільству в цілому, оскільки він дозволяє вводити в оману широке коло користувачів облікової інформації. На думку С.Ф. Легенчука [5, с. 96-97] для обґрунтування такої ролі в зарубіжній практиці використовується поняття “агресивного обліку”, що спрямований на умисне порушення облікових стандартів та принципів обліку. Окрім цього, окремі дослідники (С.Ф. Легенчук [5, с. 96-97], З.Ю. Мельник [6, с. 213], І.А. Юхименко-Назарук [11, с. 161]) наголошують на тому, що креативний облік має як негативні прояви, а також може використовуватись в корисних цілях для задоволення особливих інформаційних потреб користувачів без порушення облікового законодавства, в рамках чинних принципів та правил.

Однак, незважаючи на існування позитивних аспектів використання креативного обліку для покращання рівня інформаційного забезпечення користувачів, можливість його використання агентами в корпоративних структурах для досягнення власних інтересів вважається однією з причин зменшення корпоративної прозорості та фактором зменшення ефективності системи корпоративного управління, що зумовлює необхідність пошуку шляхів для мінімізації можливостей його використання. В контексті системи корпоративного управління весь креативний облік, незважаючи на його різні види (умовно-креативний, агресивний, інжиніринговий) слід розглядати як негативне явище, яке виникло внаслідок недосконалої побудови чинної системи обліку, тобто це засіб (сукупність способів, прийомів та технік), що дозволяє суб'єктам організації обліку (фінансовим директорам, менеджерам, головним бухгалтерам тощо) в корпоративній структурі використовувати наявні прогалини в системі облікового регулювання (правила, принципи, якісні характеристики) з метою досягнення власних цілей на основі використання креативного мислення та творчих методів облікового відображення, оцінки та формування звітності, що в цілому призводить до введення в оману стейкхолдерів корпоративної структури.

Іншим поняттям, яке на сьогодні використовується дослідниками для обґрунтування шляхів маніпулювання обліковими даними в процесі формування корпоративної звітності є управління прибутками (“earnings management”). Одними з перших найбільш ґрунтовно описали дане поняття П.М. Хілі та Дж.М. Уолен, які визначають його як ситуацію, коли менеджери використовують судження при формуванні фінансової звітності та структуруванні транзакцій, щоб змінити фінансові звіти або ввести в оману когось з зацікавлених сторін щодо основних економічних показників компанії, або вплинути на виконання положень контракту, що залежать від відображеної в звітності облікової інформації [15]. Специфікою даного поняття, на відміну від креативного обліку, основна увага дослідників якого сконцентрована на методах здійснення викривлень облікової інформації, є приділення уваги аналізу практик, які використовуються менеджерами та директорами в корпоративних структурах для коригування показників, від рівня досягнення яких залежить виконання ними контракту, зокрема, прибутку, що оприлюднюється в фінансовій звітності.

Однією з особливостей управління прибутками також є здійснення цілеспрямованих дій на одержання необхідного показника прибутку, що розкривається в додаткових відносно фінансової звітності видах (прогнозна звітність, інтегрована звітність, інші форми розкриття облікової інформації). Використання методик управління прибутками в корпоративних структурах може значно знизити прозорість фінансової звітності, яка забезпечує надання корисної інформації для різних видів стейкхолдерів і в цілому підвищити рівень інформаційної асиметрії на ринках капіталу. Оскільки ефективність ринку капіталу залежить від потоків облікової інформації, які формуються його учасниками, то у випадку подання корпоративними структурами викривленої інформації в фінансовій звітності ринки не можуть правильно оцінити вартість їх цінних паперів, внаслідок чого інвестори не зможуть приймати обґрунтовані економічні рішення.

Проведений аналіз праць дослідників (Ч.К. Мен, Б. Вонг [17], М. Бенкел, П. Матер, А. Ремзі [12], К Шіппер [18]) дозволив встановити, що найчастіше використовують два основні методи управління прибутками – дискреційні нарахування та маніпулювання реальною економічною

діяльністю. Дискреційні нарахування передбачають здійснення суб'єктами організації обліку умисних дій, які дозволяють перерозподіляти в часі доходи та витрати корпоративних структур між різними звітними періодами на основі використання наступних методів: нарахування резервів на кредитні збитки; списання гарантійних витрат; оцінка запасів при вибутті; дотримання критеріїв капіталізації активів тощо. Маніпулювання економічною діяльністю корпоративної структури передбачає внесення змін в господарську діяльність таким чином, щоб забезпечити відповідність таким вимогам облікового відображення, які сприяють досягненню необхідних менеджерам цілей (збільшення або зменшення прибутку). Прикладом таких маніпуляцій може бути вибір іншої юридичної форми реалізації господарської операції (наприклад, не придбання програмного забезпечення а його взяття в оренду), модифікація структури капіталу корпоративної структури тощо.

Основні причини, через які суб'єкти, що можуть впливати на порядок організації та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності в корпоративних структурах, використовують різні методи управління прибутками, можуть бути обґрунтовані виходячи з положень агентської теорії. Так, основними причинами такої опортуністичної поведінки менеджменту, спрямованої на одержання завищеного рівня показника прибутку можуть бути: необхідність виконання умов контракту менеджером; зменшення обсягів кредиторської заборгованості; одержання визначених в контракті заробітної плати, бонусів, премій та компенсацій; бажання зайняти в майбутньому вищу посаду в корпоративній структурі; наявність у менеджерів акцій корпоративної структури; бажання збільшити вартість акцій компанії перед її злиттям. Основними причинами зменшення прибутку в поточному звітному періоді можуть бути наступні: здійснення тимчасового зменшення доходів з метою створення ефекту покращання діяльності в наступних періодах; небажання підвищення цілей щодо досягнення необхідного обсягу прибутку в наступних звітних періодах; бажання менеджерами купити акції корпоративної структури за нижчою ціною.

Використання різноманітних технік управління прибутками для його збільшення або зменшення залежить від цілей, які стоять перед агентами, а також від задач, які перед ними можуть виставляти принципи. Наприклад, якщо перед агентами поставлена задача забезпечити своєчасну виплату дивідендів, то використовуються необхідні інструменти для отримання прибутку, якого буде достатньо для здійснення дивідендних виплат. Також на вибір рішення відносно збільшення або зменшення прибутку здійснюють особливості розвитку ринку капіталу в окремій країні. Наприклад, коли капітал в корпоративні структури залучається через додатковий випуск акцій, то доцільним є збільшення прибутку, якщо ж капітал переважно залучається через збільшення зобов'язань корпоративної структури (кредити банків, облігаційні позики тощо), то поширеною є практика мінімізації обсягу оподаткованого прибутку.

Таким чином, як і щодо методів креативного обліку, так і щодо практик і технік управління прибутками можуть використовуватись інструменти системи корпоративного управління з метою зменшення негативних наслідків їх застосування. Зокрема, мінімізацію наслідків управління прибутками забезпечує збільшення кількості зовнішніх членів ради директорів в корпоративній структурі, зменшення строку їх перебування на даній посаді, наявність у складі інвесторів значної частки довгострокових інституційних інвесторів, активна діяльність аудиторського комітету в формуванні облікової політики корпоративної структури та внесення змін до неї та інші.

Виходячи з того, що вищезазгадані способи викривлення результатів діяльності корпоративної структури (креативний облік, агресивний облік, управління прибутками) мають однакову ціль – введення в оману агентами тих її груп стейкхолдерів, які є непричетними до процесу ведення та організації системи бухгалтерського обліку, шляхом спотворення основних фінансових показників, що ускладнює внутрішнім та зовнішнім користувачам оцінювати її ефективність, пропонуємо використовувати для них спільну назву – креативні облікові практики. Можливість використання креативних облікових практик для здійснення викривлень є свідченням недосконалості системи корпоративного управління, зокрема, в частині системи її облікової підтримки, яка не забезпечує підзвітність та контроль за діяльністю агентів, а використовується

ними для реалізації їх опортуністичної поведінки. Основні загальні характеристики креативних облікових практик як елемента системи корпоративного управління наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Загальні характеристики креативних облікових практик як елемента системи корпоративного управління

Назва характеристики	Сутність характеристики
Цільова спрямованість	Викривлення інформації корпоративної звітності
Мета застосування	Досягнення власних інтересів та цілей
Сфера застосування (об'єкт)	Система бухгалтерського обліку
Предмет застосування	Показники бухгалтерської звітності
Методи	Креативне мислення та творчі методи ведення обліку, оцінки та формування звітності, шахрайські дії
Суб'єкт здійснення	Суб'єкти організації та ведення бухгалтерського обліку (фінансові директори, менеджери, головні бухгалтери тощо)
Негативні наслідки використання	Введення в оману користувачів корпоративної звітності, інтереси яких не співпадають з інтересами суб'єктів їх здійснення
Причина введення в оману користувачів	Невідповідність відображуваних в корпоративній звітності результатів діяльності економічній реальності корпоративної структури

Джерело: систематизовано автором.

Згідно позиції зарубіжних дослідників в сфері бухгалтерського обліку слід чітко відрізнити креативний облік та управління прибутками від шахрайських дій, що пов'язані з порушенням облікового законодавства. Дослідники в сфері корпоративного управління використовують дещо ширший підхід до розмежування шахрайств та різних видів креативних облікових практик, оскільки їх в переважній більшості випадків цікавить не стільки суть того, яким чином було зроблене порушення в системі обліку, шляхом маніпулювання, чи шляхом шахрайських дій, а результати їх впливу на прозорість інформаційного простору системи корпоративного управління. Виходячи з такого підходу креативні облікові практики в системі корпоративного управління розуміються як сукупність дій в межах встановлених принципів та правил обліку, а також і як протиправні шахрайські дії, що призводять до зменшення рівня корпоративної прозорості.

В контексті системи корпоративного управління креативні облікові практики базуються як на використанні нерегульованих аспектів облікового відображення для одержання необхідних результатів, так і на здійсненні шахрайських дій, що вступають в повну або часткову суперечність з положеннями облікових стандартів (невідповідність принципам, якісним характеристикам облікової інформації), оскільки наявність повноважень на здійснення управління обліковою службою підприємства не дозволяє агентам її використовувати для максимізації власних інтересів, ігноруючи інтереси інших стейкхолдерів.

Наявність можливостей у суб'єктів ведення та організації бухгалтерського обліку (фінансові директори, менеджери, головні бухгалтери) за допомогою різних видів креативних облікових практик вводити в оману користувачів корпоративної звітності з метою задоволення власних інтересів, що не співпадають з інтересами принципалів корпоративної структури, що в цілому негативно впливає на ефективність процесу перерозподілу капіталу в галузях економіки, зумовлює необхідність пошуку шляхів для їх унеможливлення та мінімізації як з використанням інструментів системи корпоративного управління, так і за допомогою удосконалення чинної системи бухгалтерського обліку.

Висновки та перспективи.

Дослідивши існуючі облікові інструменти (креативний облік, агресивний облік, управління прибутками), які використовуються агентами для здійснення опортуністичної поведінки, що знижує прозорість в корпоративних структурах, було встановлено наявність у них однієї цілі – введення в оману агентами тих її груп стейкхолдерів, які є непричетними до процесу ведення та організації

системи бухгалтерського обліку. Тому з позиції удосконалення системи корпоративного управління в частині підвищення рівня її інформаційної прозорості запропоновано використовувати для таких інструментів поняття "креативні облікові практики". Загальним для креативних облікових практик є те, що вони спрямовані на викривлення облікової інформації, що наводиться в корпоративній звітності, по відношенню до реальності, і яка одержується не внаслідок здійснення помилок під час ведення бухгалтерського обліку, а шляхом організованої креативної поведінки (здійснення недобрсовісного облікового відображення, оцінки, узагальнення в звітності), спрямованої на обман кінцевих користувачів облікової інформації, що не дозволяє останнім приймати ефективні інвестиційно-позикові рішення.

Перспективою подальших наукових досліджень є пошук шляхів унеможливлення та мінімізації здійснення креативних облікових практик як з використанням інструментів системи корпоративного управління, так і за допомогою удосконалення чинної системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Волкова О.Н. Прозрачность как финансовая категория. *Аудиторские ведомости*. 2017. № 08. С. 88-101.
2. Гойе К.Г. Бухгалтерский учет и ответственность: проблема менеджмента компании. *Финансы и бизнес*. 2005 (Т. 1). № 3. С. 62-67.
3. Голов С. Ф. Креативний облік – загроза професії та суспільству. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 1. С. 31-42.
4. Гриценко О.І., Скорба О.А. Креативне мислення в обліку як передумова ефективності бізнесу. *Інфраструктура ринку Одеса*. 2018. № 25. С. 813-818.
5. Легенчук С.Ф. Креативний облік в національній системі бухгалтерського обліку. *Теорія та методологія бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2009. Випуск 2(14). С. 88-101.
6. Мельник З.Ю. Фальсифікація як спосіб здійснення креативного обліку. *Фінансовий простір*. 2015. № 2 (18). С. 212-216.
7. Мокринська З.В., Арендар Л.В. Проблеми креативного обліку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 5 (168). С. 147-152.
8. Панченко І.А. Креативний облік як засіб маніпулювання величиною фінансових результатів. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9 (3). С. 20-26.
9. Подоляничук О.А. Сутність креативного обліку. Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 27 листопада 2017 р.). Чернігів : ЧНТУ, 2017. С. 8-10.
10. Пушкар М.С. Креативний облік – благо для бізнесу та суспільства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 10-11 жовт. 2014 р.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 36-39.
11. Юхименко-Назарук І.А. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в контексті неонституційної теорії : монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2017. 300 с.
12. Benkel M., Mather P., Ramsay A. The association between corporate governance and earnings management: the role of independent directors. *Corporate Ownership & Control*. 2006. Volume 3, Issue 4. P. 65-75.
13. Bosse D.A., Phillips R.A. Agency theory and bounded self-interest. *Academy of Management Review*. 2016. Vol. 41, No. 2. P. 276–297.
14. Fung B. The Demand and Need for Transparency and Disclosure in Corporate Governance. *Universal Journal of Management*. 2014. Vol. 2(2). P. 72-80.
15. Healy P.M., Wahlen J.M. A review of the earnings management literature and its implication for standard setting. Електронний ресурс. Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=156445
16. Lee T.A. Financial Reporting and Corporate Governance. John Wiley & Sons, 2007. 308 p.
17. Man Ch.K., Wong B. Corporate governance and earnings management: a survey of literature. *Journal of Applied Business Research*. 2013. Vol. 29 (2). P. 391-418.
18. Schipper K. Earnings management. *Accounting Horizons*. 1989. Vol. 3. P. 91-102.
19. The financial aspects of corporate governance. – London: The Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance and Gee and Co. Ltd, 1992. 90 p.

20. Williams J.J., Seaman A.E. The Clute Institute Does More Corporate Governance Enhance Managerial Performance? CFO Perceptions And The Role Of Mindfulness. *The Journal of Applied Business Research*. 2014. Volume 30, July/August Number 4. P. 989-1002.

Статтю отримано: 01.10.2019 / Рецензування 10.11.2019 / Прийнято до друку: 20.12.2019

Vasyl Tsaruk

Ph.D. (in Economics), Deputy Director of Educational Work
SS «Rivne College of National University of Bioresources
and Environmental Management of Ukraine»

Rivne, Ukraine

E-mail: vasil-caruk@ukr.net

CREATIVE ACCOUNTING PRACTICES IN CORPORATE STRUCTURES

Abstract

Introduction. The corporate governance system in theory and practice is considered as one of the factors. It affects the development of the accounting system, in particular, the financial reporting system. A corporate governance system is properly built that takes into account the particularities of the corporate structure, the existing legal, political and market restrictions, can prevent the manipulation of accounting indicators and turn the accounting system into a more reliable and efficient tool for making management decision by managers and help to ensure the various information needs of various groups of external stakeholders.

Purpose. The aim of the research was to fulfil the task of substantiating the essence and general characteristics of creative accounting practices as an element of the corporate governance system.

Results. The role of the corporate governance system in the development of accounting has been analysed. The reasons for using the concept of creative accounting in accounting research have been highlighted. The role of creative accounting in the implementation of opportunistic behaviour by managers of the corporate structure has been established. The essence of the concept of "earnings management" and methods for its implementation in practice, have been substantiated. The general characteristics of creative accounting practices as an element of the corporate governance system have been suggested. It has been proposed to understand creative accounting practices in the corporate governance system as a set of actions within the established accounting principles and rules, as well as illegal fraudulent actions that lead to a decrease in corporate transparency.

Discussion. Research prospects are in improved corporate governance systems are in the established reasons for the possibility of using creative accounting practices (unresolved aspects of accounting reflection, fraudulent actions).

Keywords: corporate governance, transparency, creative accounting, earnings management, creative accounting practices.

References

1. Volkova, O. N. (2017). Prozhachnost' kak finansovaya kategoriya [Transparency as a financial category]. *Auditorskiye vedomosti [Audit statements]*, 8, 88-101.
2. Goyye, K. G. (2005). Bukhgalterskiy uchet i otvetstvennost': problema menedzhmenta kompanii [Accounting and responsibility: the problem of company management]. *Finansy i biznes [Finance and business]*, 3, 62-67.
3. Holov, S. F. (2011). Kreatyvnyy oblik – zahroza profesiyi ta suspil'stvu [Creative accounting is a threat to the profession and society]. *Bukhhalters'kyy oblik i audyt [Accounting and Auditing]*, 1, 31-42.
4. Hrytsenko, O. I., Skorba, O. A. (2018). Kreatyvne myslennya v obliku yak peredumova efektyvnosti biznesu [Creative thinking in accounting as a prerequisite for business efficiency]. *Infrastruktura rynku Odesa [Market infrastructure of Odesa]*, 25, 813-818.
5. Legenchuk, S. F. (2009). Kreatyvnyy oblik v natsional'niy systemi bukhgalters'koho obliku [Creative accounting in the national accounting system]. *Teoriya ta metodolohiya bukhgalters'koho obliku, kontrolyu i analizu [Theory and methodology of accounting, control and analysis]*, 2, 88-101.
6. Mel'nyk, Z. Yu. (2015). Fal'syifikatsiya yak sposib zdiysnennya kreatyvnoho obliku [Counterfeiting as a way of doing creative accounting]. *Finansovyy prostir [Financial space]*, 2, 212-216.

7. Mokryns'ka, Z. V., Arendar, L. V. (2015). Problemy kreatyvnoho obliku [Problems of creative accounting]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Formation of market relations in Ukraine]*, 5, 147-152.
8. Panchenko, I. A. (2012). Kreatyvnyy oblik yak zasib manipulyuvannya velychynoyu finansovykh rezul'tativ [Creative accounting as a means of manipulating the magnitude of financial results]. *Ekonomichni nauky [Economic sciences]*, 9, 20-26.
9. Podolyanchuk, O. A. (2017). Sutnist' kreatyvnoho obliku [The essence of creative accounting]. *Bukhhalters'kyi oblik, opodatkovannya, analiz i audyt: suchasnyy stan, problemy ta perspektyvy rozvytku : tezy dopovidey III Mizhnarodnoyi nauково-praktychnoyi konferentsiyi*. Chernihiv: CHNTU, 8-10.
10. Pushkar, M. S. (2014). Kreatyvnyy oblik – blaho dlya biznesu ta suspil'stva [Creative accounting is a benefit for business and society]. *Stan i perspektyvy rozvytku oblikovo-informatsiyoi systemy v Ukraini: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Ternopil: TNEU*, 36-39.
11. Yukhymenko-Nazaruk, I. A. (2017). *Rozvytok teorii i metodolohiyi bukhhalters'koho obliku v konteksti neoinstytutsiyoi teorii* [Development of accounting theory and methodology in the context of neo-institutional theory]. Zhytomyr: Vyd. O.O. Yevenok.
12. Benkel, M., Mather, P. & Ramsay, A. (2006). The association between corporate governance and earnings management: the role of independent directors. *Corporate Ownership & Control*, 4, 65-75.
13. Bosse, D.A. & Phillips, R.A. (2016). Agency theory and bounded self-interest. *Academy of Management Review*, 2, 276–297.
14. Fung, B. (2014). The Demand and Need for Transparency and Disclosure in Corporate Governance. *Universal Journal of Management*, 2, 72-80.
15. Healy, P.M. & Wahlen J.M. A review of the earnings management literature and its implication for standard setting. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=156445
16. Lee, T.A. (2007). *Financial Reporting and Corporate Governance*. John Wiley & Sons.
17. Man, Ch.K. & Wong B. (2013). Corporate governance and earnings management: a survey of literature. *Journal of Applied Business Research*, 29, 391-418.
18. Schipper, K. (1989). Earnings management. *Accounting Horizons*, 3, 91-102.
19. The financial aspects of corporate governance (1992). London: The Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance and Gee and Co. Ltd.
20. Williams, J.J. & Seaman A.E. (2014). The Clute Institute Does More Corporate Governance Enhance Managerial Performance? CFO Perceptions And The Role Of Mindfulness. *The Journal of Applied Business Research*, 4, 989-1002.

Received: 10.01.2019 / Review 11.10.2019 / Accepted 12.20.2019

